

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 3. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto V. V Ljubljani, 20. svečana 1909. Št. 2.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg števil. 17

Elvira Dolinarjeva:

Narodna borba in ženstvo.

Ubogi slovenski narod! Komaj peščica ljudij, pa še ti razkropljeni po štirih kronovinah; v eni sami tvorijo pretežno večino. Ali je potem čudno, da se mora boriti za svoj narodni obstanek z vso silo in žilavostjo? A priznati se mora, da se res vztrajno in deloma tudi uspešno bori. Razvoj slovenskega naroda v zadnjih 50 ih letih je naravnost občudovanja vreden, toliko bolj, ker si je moral ta razvoj korak za korakom priboriti, takorekoč z mečem v roki, proti volji svojih narodnih nasprotnikov — mogotcev, ki mu niso privoščili prostega dihljaja. Vendar pa se mi dozdeva, da ta razvoj in napredek ni vselej tak, kakoršen bi lahko bil, ali kakor se nam od zunaj prikazuje. Skratka, ni docela pristen. Često se mi hoče celo zazdeti, da je jako sličen pobeljenim grobovom. Na zunaj blesk, a znotraj nič.

Gotovo se bodo cenjeni moji bralci zgražali nad temi mojimi besedami.

Bodisi! Jaz sem pa mnenja, da se z olepšavanjem in prikrivanjem nič ne doseže. Bolje je rano odkriti ter jo lečiti, nego jo zatajiti. Zato si dovoljujem opozarjati v naslednjih vrsticah na tako rano na telesu slovenskega naroda, ki uprav kriči po lečenju.

Predno pa pridem do jedra svojih izvajanj, naj opozorim cenj. čitatelje na naše vrlo narodno ženstvo. Ako prelistam dnevnike, priti moram do prepričanja, da je ravno to ženstvo dika in steber slovenskega naroda. Pri vseh narodnih prireditvah stoji ono v prvi vrsti. Tu se žrtvuje na plesu, tam na vrtni veselici, tam zopet v dobrodelnem bazaru, tam celo oživi s krepkimi živio-klici kako manifestacijo ali demonstracijo, ki bi gotovo po vodi splavala brez ženskih diskantov i. t. d.

Res, uprav gonilno moč vsega slovenstva tvori to probujeno vrlo narodno ženstvo.

Tako na zunanje.

Kaj pa, ako pogledamo nekoliko za kulise; kakšen prizor se nudi tu našim razočaranim očem?

Predno nadaljujem, vidi se mi potrebno povdarjati, da, ako govorim o slovenskem ženstvu, ne mislim vsega ženstva kar tako, »en bloc«; k sreči je tudi res zavednih, vztrajnih, potrebnih narodnih žensk, ki pa tvorijo — žal — samo manjšino.

Naj pričnem kar pri najnavadnejši pregrehi: nemško govorenje v slovenski rodbini. Stopi v slovensko hišo, razgovori se z gospodinjo ali poslušaj jo v pogovoru z njeno deco. Čudo bo, če bi slišal en sam stavek v čisti slovenščini. Tu ti vriva besedo nemško, tam kar cel stavek. Tako je njen govor smešen konglomerat slovenskih in nemških besed, pri kojih pa navadno še nadvlada nemški element. Toda ne samo v hiši. Tudi na ulici se ponavlja ista igra. Ravno v tej obliki se vrši pogajanje in barantanje pri trgovcu. A zdi se mi, da tako govorenje bolj pači slovenski značaj mesta, nego dvojezični ulični napisi ali poštni pečati.

Bil je 20. september. Ves narod je škripal z zobmi togote in ogorčenja. Narodna samoosvojitve je bila geslo. Nekoliko dni je vztrajala res tudi slovenska žena. Toda kako velik mora biti njen narodni ponos, kako trdno njeno prepričanje, da more že samo pogled na klobuk v izložbenem oknu omajati vsa njena načela in njen narodna samozavest!

Ne najdem besede, ki bi kvalificirala tako mlačnost. Ničemernost slovenske žene je večja nego njen narodni ponos.

Vendar bi bilo prav krivično udrihati zdaj samo po ženi zaradi njene narodne brezbriznosti. So pač take, kakor so bile vzgojene.

Ali res mislite, da je v puhli glavi še za kaj drugega prostora, kot za lišp in najnovejše mode? Kje naj bi se pa bila Slovenka kaj pametnega naučila, ko imamo v celi Ljubljani (razun samostanske) eno samo, reci eno samo slovensko osemrazrednico? In ta edinka naj zadostuje za ogromno število slovenskih ukaželjnih deklet cele kronovine?! Kaj potem čuda, če ostanejo omejene in nerazsodne? Za slovensko univerzo manifestujete, a za prepotrebna dekliska izobraževališča se ne zmešnihče.

Toda opozoriti moram še na drugo dejstvo, ki pade z ogromno pezo na tehtnico.

Slovenec je še vedno pripravljen smatrati žensko za neko inferijorno bitje, ki njegove vzorne višine niti z daleka ne doseže. On je neomejeni gospodar v hiši; žena je njemu podrejena, njegova last, približno takó, kot njegov škorenj. V tem smislu tudi ravna ž njo. Namesto prijateljskega razmerja — mesto duše v n ega zakona samo nekako razmerje gospodarja in podrejenega posla. Zato je tudi tako malo odkritosrčnosti v zakonih, ki rodi tako brezprimerno veliko zla.

Žena nima nikdar prilike, čutiti se kot samostojno človeško bitje, ki je za svoja dejanja tudi odgovorno. Zato smukne skozi skrita postranska vratca v prepovedani raj z mirno vestjo, češ ako le nihče ne vidi, tudi ne bo škodilo. Je pač samo senca, ki se drži moževih pet, ki ne more presojati učinka svojih dejanj.

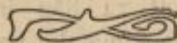
Da se morata razviti pri takem razmerju prilizenost in hinavščina, je umevno. Zato so slovenske žene skrajno nerazsodne in omejene. A od take žene, ki igra doma brezpomembno ulogo, zahtevati, da naj zna narodno čutiti in narodno misliti! Zastonj! Dokler ne bo Slovenec smatral svoje žene za sebi jednakovredno družico, dokler si te družice ne bo izbiral izmed duševno visoko stoječih, vsestransko izobraženih deklet, tako dolgo naj le nikar ne reflektuje na njeno pomoč na narodnem polju. Dokler mu je žena le brezplačni posel v hiši, naj le nosi breme narodne probuje sam.

Ali je vendar čudno s temi slovenskimi veleumi. Navdušeni naprednjaki, svobodomislci in Bog vedi, kaj še. Vso dogmatiko so vrgli med staro šaro, ker njih razsvitljeni duhovi vendar ne morejo več verovati v otroško-naivne svetopisemske bajke i. t. d.

Toda en stavek iz staroizraelskega veroizpovedanja so si izrezali iz »knjige knjig.« V zlat okvir so si ga deli ter ga vzvišali na svojem domačem oltarju. In ta stavek je oni, ki povdarja žensko manjvrednost in moževo gospodarstvo nad njo. Zakaj pa se ta stavek ne vrže tudi z drugim balastom med staro šaro?

Res, moja pamet ne zadostuje, da bi sledila logiki možkega mišljenja.

To pa vem, da je zapostavljenje žene v kulturnem in narodnem oziru rodilo že veliko zla ter ga še bo, če se Slovenci ne domislijo še pravočasno, da le s pomočjo enakopravne družice je mogoč uspešen boj.

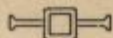

Maki.

Da bil bi umetnik,
bi glavice risal,
pod usteca nežna
pa to-le zapisal:

»Kako so vabljiva,
pa rdeča kot mak,
kako, ej, sladak je,
poljubček gorak.«

Mara I. Tavčar.

Ivan Lah:

Tujina.

(Spomin s pota.)

Dekoč sem se vozil s Severočeškega. Ker nisem imel družbe, sem pregledoval ponemčena imena postaj, iskal sem njih prvotno češko obliko ter izkušal razložiti njih pomen. Spoznal sem, da je to zelo lepa zabava za vse, ki potujejo po narodnih mejah. Poleg tega sem gledal na pobeljene griče Krkonoš in na šumeče polzamrzle vode, ki so se vlivale z njih proti dolini. Okoli in okoli je ležala mrzla bela zima. Spomnil sem se celo Repoštevca, ki nas je strašil v mladih letih s svojimi čudnimi povestmi. Vlak se je pomikal počasi in onih ponemčenih imen ni bilo konca ne kraja. Končno smo se ustavili na večji postaji.

Tu sta vstopili v vlak dve mladi gospodični. Bilo jima je šestnajst do sedemnajst let. Dva pristna češka obrazčka, polna, zalita, s tihimi, nagajivimi očmi, z malim noskom, fino bradico in z rdečimi ustnicami. Njiju zimska obleka s kožuščki, šali in zimskima kapicama ju je delala le še bolj vabljivi. Gospodični sta se v zadregi vrteli po kupeju in navsezadnje je rekla gospodična z rujavim mufom in rujavo kapico — bila je za spoznanje mlajša od druge: »Pojdi, greva v drug kupe!«

Toda vlak se je že premikal in šum zunaj je oznanjal, da je vlak poln. To je druga gospodična — ali gospodična s črnim mufom in črno kapico, — takoj spoznala, zato je hitro zaprla dveri našega kupeja, in tako smo ostali sami trije. Ker je gospodična govorila češko, me je to zelo razveselilo. Bilo je samo še vprašanje, kako naj se na lep način seznanim. Mene sta imeli za tujca. To se je videlo že iz tega, ker sta govorili tudi o meni, dasi bolj šepetaje. Vplivalo je gotovo to, ker sem držal v roki nemški časnik. Sedli sta seveda daleč od mene, v popolnoma nasprotni kot. Meni nasproti je sedela mlajša z rujavim mufom in rujavo kapico. Kadar je pritisnila svoj muf h glavi ter se zakrila toliko, da me je mogla skrivaj pogledati, je bilo na nji naravnost nekaj otroško ljubeznivega. Jaz sem se delal, kakor da se zanju ne zanimam. Ugajala mi je ta igra in sem bil radoveden, kaj bo iz nje. Govorili sta o tem, ali sem Nemec ali nisem Nemec — morda Francoz. Pri tem sta me obe pazljivo pogledali. Ker se mi je vendar škoda zdelo izgubljati preveč časa, sem vprašal, če njima ne bo neprijetno, ako si prižgem cigareto.

»Vi ste Čeh?« sta vprašali obe objednem, ko sta zaslišali prve moje besede.

»Ne, Slovenec.«

»Pa govorite češko?«

»No, seveda.«

Moral sem se smejati očitvidni radosti, ki je sijala z veseljih, mladih lic.

Led je bil torej prebit. Spočetka je bilo sicer še nekoliko nezaupnosti, in gospodični sta bili nekoliko v zadregi zaradi svojega prejšnjega pogovora. Toda gospodična z rujavim mufom in rujavo kapico si je kmalu upala zapustiti svoj kot ter se približala oknu, češ da zelo rada gleda lepo zimsko pokrajino. Kmalu mi je sedela popolnoma nasproti. Počasi se je tudi njena tovarišica približala in obe skupaj sta občudovali lepo pokrajino.

»Pravijo, da je Krajina* zelo lepa,« je rekla gospodična z rujavim mufom in rujavo kapico.

»Da, zelo lepa je.«

»Moj stric hodi vedno tja na počitnice,« je rekla potem; »obljubil je, da me nekoč vzame seboj na Bled. Bled je zelo lep?«

»Da, zelo lep.«

»A drugi pravijo,« je začela druga gospodična, »da je v Korotanu prav lepo.«

»Tudi tam je lepo,« sem odgovoril.

»Ampak tam so Nemci, kaj ne?«

»Da, tam nas ponemčujejo.«

»Moj svak, ki je inženir, je bil tam, in je rekel, da ljudstvo ni zavedno.«

»Res je. Ko bi bilo ljudstvo zavedno, kdo bi ga mogel potujčiti?«

»To je, to,« je pridejala gospodična z rujavim mufom in rujavo kapico. Izgovorila je to tako samozavestno, kakor da je bila to pravzaprav njena misel.

Zdaj sem se šele spomnil, da se je treba predstaviti. Pri tem sem zvedel, da se moj vis-a-vis, torej gospodična z rujavim mufom in rujavo kapico, imenuje Madla, in druga, ki je sedela poleg mene, pa Božena. Madla je bila lepša, da, zdelo se mi je, da leži mnogo krasote v tem mladem obrazčku. Nje oči so kazale nenavadno razumnost in vsaka njena kretnja je kazala neprisiljeno ljubeznivost.

»A odkod potujete?« me je vprašala naenkrat. Videlo se je, da ima mnogo več poguma, nego nje tovarišica.

»Vračam se od severa, iz S... Peljal sem se tja pred par dnevi...«

»Ali ste videli oni kraj? Vidite, to je naša važna narodna točka.« — Čudil sem se, kako mlada gospodična govori o resnih stvareh.

»A kam se peljete, dovolite?« sem vprašal.

»Domu greva na praznike,« je rekla Madla. »V Prago.«

»Torej ste iz Prage?«

»Da. Medve sva tu samo v šoli.«

»Tu?« sem se čudil, »saj imate v Pragi vendar mnogo šol.«

»Imamo. Toda sem sva se prišli učiti nemščine.«

»Tega se vendar tudi v Pragi naučite.«

»Da, ali to je kaj družega,« je rekla Madla, »mi imamo tudi narodne dolžnosti.«

Začudil sem se tej modrosti. »Kdo? Vi?« sem vprašal.

»Tudi; kaj jih vi nimate?«

»Seveda jih imam; ampak ne vem, kaj ima to opraviti z učenjem nemščine.«

»To je tako,« je razlagala Madla, »pri nas gredo ljudje tudi iz Prage študirat v takozvano zaprto ozemlje na razne zavode. Tako podpiramo svoje postojanke ob meji, spoznavamo razmere svojih obmejnih rojakov in naučimo se pri tem jezika, ker je dobro, da ga znamo. V Pragi je vse češko in je premalo prilike za konverzacijo v nemščini.«

»To imate zelo dobro urejeno,« sem pripomnil.

»Ali pri vas ne delate tako?« je vprašala zopet Madla.

»Ne, pri nas ne.«

»Imate vendar svoje zavode na mejah?«

»Imamo, a premalo.«

V dolini pod gorami, kjer so šumeli potoki po sneženih bregovih, so stale tovarne, male, velike, v različnih oblikah.

»Tu je industrija zelo razvita,« sem rekel čez čas, da bi nadaljevali pogovor.

»Da, to je že vse češko,« je rekla Madla. »Pri vas imate gotovo mnogo industrije, ker imate mnogo gor!«

»Imamo,« sem pritrdil jaz, »toda premalo. Večinoma je nemška.«

»Moj svak je rekel, da ste Slovenci malo podjetni,« je rekla Božena.

»Tudi moj stric je rekel tako,« je pritrdila Madla. »Spočetka je treba biti previden. Vsako stvar je treba solidno postaviti. Pri nas bi bilo tudi boljše, ko bi bili prej previdnejši...«

»Kako to?«

»No, v prejšnjih letih so nastajale v Čehih akcijske družbe na vseh koncih in krajih; začelo se je prenačljeno. Ko je bilo že vse pripravljeno, so opešale moči. Tu je prišel Žid ali Nmec, kupil je vse skupaj in se vsedel na naše žulje...«

Čudil sem se tej modrosti.

»Kako veste vse to?«

»To vendar lahko slišim in čitam,« je odgovorila nevoljno.

»Take stvari čitate?«

»Seveda.«

»A kaj še čitate?«

»O, jaz čitam mnogo.«

»Katerega češkega pisatelja imate najrajši?«

»Zeyerja.«

»In vi?« sem vprašal Boženo.

»Jaz: Svatopluka Čeha.«

»In Macharja ne čitate?«

»O čitamo,« sta obe odgovorili objednem.

* Krajina = Kranjsko.

»No, in . . . ?«

»Jaz ga imam rada,« je rekla Madla, »toda zdaj šele vidim, da ste realist.«

»No, recimo, da sem, ampak Zeyerja imam tudi jaz rad.«

Madli so se od veselja zažarile oči.

»Vi ga poznate?«

»O, dobro . . .«

»Ne res, kaka krasota! Vidiš,« je rekla svoji tovarišici.

»Ali se učite tudi drugih jezikov?«

»Jaz znam rusko,« je rekla Madla.

»Res? In kaj čitate?«

»Koljcova. Imam ga vedno na mizici pri postelji.«

»To ste res cel učenjak!« sem jo pohvalil.

»Jaz sem tudi Prešerna čitala v prevodu.«

»Tudi?« sem se začudil. »Glej, glej!«

»Čehi imamo itak svetovno literaturo v svojih prevodih.«

»To je resnica,« sem pritrdil.

»In kako vam je Prešeren ugajal?« sem vprašal.

»Ugajal mi je zelo, ampak prevod je prevod, le odmev originala.«

»Vi znate tudi več jezikov?«

»Znam,« sem odgovoril. »Češko, rusko . . .«

»A kako vam ugaja pri nas na Češkem?«

»Ugaja . . . Skoraj bolj, nego doma.«

»Kaj, vi ne ljubite domovine?«

»O, ljubim, toda Slovan sem.«

»To je še bolje. Brezdomovinec je grd pojav. Videla sem ljudi, ki so se smejali rojakom, ker so ploskali pri narodni himni. Povejte, kako je to mogoče?«

»Jaz mislim, da se je narodno navdušenje preživelo in da ljudje mislijo le na resno delo; včasih je bilo v vsem preveč romantike in premalo resnosti.«

»In vendar ljubite svoj narod, svojo domovino.«

»Seveda . . .«

»In hočete, da bi bila tam pri vas zavednost, navdušenost.«

»Želim več pravega razumevanja, pojmovanja, recimo: one globoke zavednosti, ki vse dobro pojmuje . . .«

»In te ni pri vas?«

»Žalibog še ne.«

»Kako to? Vi ste vendar tudi imeli svojega Husa; kako se je že imenoval? . . .«

»Primož Trubar.«

»Da, Primož Trubar. No, in . . .«

»Narod ne ve o njem toliko, kakor vi o Husu.«

»Ali Trubar je vendar začel slovensko pisati.«

»Da. Ampak prav zato ga sovražijo. Ko bi bil postal Nемеc, kdo bi se zmenil zanj? Ker pa je Trubar oživil narod slovenski, mu tega ne morejo odpustiti.«

»Čehi smo bili tudi sužnji, a se osvobajamo.«

»Tudi mi se osvobajamo; toda vezi so pretrdne, okovi še pretežki, kri zastarela, sile so premajhne, dela je premalo.«

»In kaj počnete vi?« sem slišal naenkrat vprašanje.

»Jaz? Bežim . . . Bežim iz domovine in gledam srečni svet.«

»To ni prav, zakaj ne delate doma?«

»Jaz delam, gospodična, za domovino v tujini.«

Med tem smo že davno privozili v prijazno jizersko dolino, ob čisti šumeči Jizeri, med zelenimi lesovi smo se vozili dalje. Gospodična Madla je čebljala dalje. Vedela je o vsem, o tej in oni dolini, gore je poznala in razvaline, fabrike in njih delavnost, o repnem polju in o praškem vodovodu, o socialnih in gospodarskih vprašanjih, o vsem je znala govoriti. Nje družica je le zdajpazdaj posegla vmes.

Bil je že večer, ko smo se pripeljali v Prago. Naravno je, da sem se ponudil, da ju spremim domov. Pri tem pa sta se obe pomenljivo spogledali. Deloma sem razumel takoj, deloma pa potem, ko nas je na peronu sprejel mlad gospod, ki ga je gospodična Madla predstavila kot jurista. Njen pozdrav z njim je bil tako odkrito iskren, da ni bilo treba niti minute premišljati. Kar mi je bilo še nejasno, in še več, mi je natančno razložila njena prijateljica, s katero sva skupaj stopala za mladim parom. Pri hišnih vratih smo se ločili. Stisnili smo si prijateljsko roke, izrazili smo drug drugemu svoje upanje, da se nekoč zopet slučajno snidemo.

Ostal sem takrat samo za par dni v Pragi, potem sem se odpeljal na jug. Med Alpami, ob rekah se je vila naša dolga cesta in popoldne smo se že vozili po Koroškem.

(Konec prihodnjic.)

Pustinjska.

Hej, gazda, daj vranca,
da zdirjam čez polje,
tam dekle me čaka,
da dobre bo volje!

Tam sama je v čardi,
in čikoši spé,
hej, gazda, daj vranca,
že zvezde blišče!

Ob zori pa zjutraj
pridirjam vesel,
na prsih najlepše
bom cvetje imel.

Ej, fantič ti mali,
zasedljaj konjiča,
a vedi, da cvetje
jaz imam deklīča!

Mara I. Tavčar.

M. Pugelj:

Oče.

Troje jih je: mati, visoka, sloka ženska z velikimi mokrimi očmi in črnimi bogatimi lasmi, njena hči Ivanka, šestletno dekletce s čistomajhnimi rdečimi ustmi in polnim cvetočim obrazkom in stara mati, mršava koščena baba, ki se vedno togoti, zmerja in preklinja.

Stanujejo na koncu vasi v nizki koči — skoro v gozdu. Na desno, na visokem holmu stoji nad njimi grad, ponosno se dviga kvišku, kipí proti nebu kakor mlado in sočno drevo, zdi se, kakor bi se hotel povzpeti še više, še više, razmahniti nevidne peroti, odleteti kvišku kakor ogromna bela ptica.

Mati je šivilja. Tik okna sedi pri šivalnem stroju, glavo upognjeno vedno v isto stran, hrbet sključen, okrog vrata bele niti, na desni roki rumen in svetel naprstnik, ki zablíši včasih v solnčnem žarku kakor bi bil zlat. Ivanka sedi poleti navadno na tleh sredi sobe in se igra s krpami. Pozimi se preseli na peč in se tam igra z domačo mačko, z leseno punčko in s krpami.

Od doma gre redkokdaj. Ob nedeljah in praznikih hodi z materjo v cerkev, ki stoji daleč — skoro čisto na drugem koncu gozda. Tam ni drevja. Hiše stoje vse naokrog — take, kakršna je njihova, in tudi lepše. Na sredi se dviga iz njihove srede cerkev z visokim stolpom. Ali gradu nimajo tam. Lahko se človek ozre na levo in desno, naprej in nazaj: gradu ne zagleda.

In enkrat vsako leto — o svetem Miklavžu — gre Ivanka v grad. Stara dekla je hodila prej ponjo in jo je vodila nazaj — — zdaj več ne pride. Zdaj je že sama velika in pogumna, brezskrbno nastopi pot in vesela. Samo mimogrede jo je včasih strah. Če zašumi kje čisto blizu — v golem grmičevju, v smrekovem vrhu; če pošumi daleč, ji je vseeno.

Jutri bo tisti dan, nocoj nosi sveti Miklavž. Ivanka torej odhaja.

Mati jo spremi do polovice pota. Stara mati samo do hišnega praga. In prej ji govori in naroča toliko, da je vse nemogoče zapomniti si.

»Ko bo govoril s teboj grajščak,« tako ji napoveduje starka, — »tisti mladi človek, ki ima plave zalisce, in bo povprašal, kako je, reci, da je slabo. Pomanjkanje in lakota. In tako povej: stara mati so rekli, da je deset goldinarjev premalo! Trideset jih mora biti vsak mesec, da se lahko živi. Če se ti bo smejal, govori: Kakšen oče ste vi, ki ne skrbite za svojega otroka? Kaj nisem jaz vaša hčerka?! — Tako vprašaj, in če se bo še smejal, reci, naj ga vrag vzame! Naj pride ponj satan z vilami, naj ga nanje nabode in zakadi v peklenški kotel!« —

Starka je ostala v koči, mati je šla z Ivanka do polovice pota. Takoj, ko sta bili zunaj, ji je velela in jo prosila, naj ne stori ničesar, kar je ukazala starka.

»Če te bo hotel gospod grajščak pobožati po licu,« — ji narekuje — »pusti, da te poboža. In za roko ga primi in jo pritisni na svoje lice. Če bo vprašal po meni, reci, da sem zdrava. Da sem vedno doma, da nikamor ne grem in da naj prijaha enkrat mimo. Na belem konju — — da ga pozdravljam!« —

Na sredi pota, ko se obrne, peščena cesta navkreber proti gradu, tam se poslovita. Mati odhaja počasi in zamišljena nazaj proti koči, Ivanka teče navkreber, da pride v grad vsa zasopljena. Znano ji je, kam mora iti. Po stopnicah nakvišku, po hodniku na levo, skozi velika vrata v prostorno in visoko sobo kakor cerkev.

Otrok je tam že vse polno. Grajskih vslužbljencev je veliko, vsi imajo otroke in vsi tisti otroci pridejo. Oskrbnikovi, hišnikovi, logarjevi, vrtnarjevi. K steni se tiščijo, nedeljsko so napravljeni in vidi se jim, da se bojijo in veselijo obenem. Sveti Miklavž je sicer res dober človek in tudi angeli so prijazni ljudje, ampak zunaj ropočejo z verigami parklji, tuintam celo pogleda kateri izmed njih v sobo — po otrocih. Rdeč jezik do pasa, strašne svetle oči, roge na glavi, črn in kosmat, moj Bog! — tako grdo kosmat kakor zver.

Ivanka gre med otroke, stisne se v njihovo sredo: tam je je manj strah. In tudi priličneje je: recimo, da bi skočil tak parkelj k otrokom, bi pograbil prej tega ali onega izmed tistih, ki so spredaj in so mu bolj pri rokah.

Tudi gospod grajščak pride, gospa grajščakinja, ki je jako ljudomila in vsa šumi pri hoji, kakor jeseni listje, če se zakadi burja vanje. In še polno gospode pride, sede spredaj za mize, pogovarja se in smeje.

Kadar se začuje zunaj na hodniku zvončkljanje, pride sveti Miklavž z angeli. Na vsako stran dva, oba čisto bela in zlata, z dolgimi lasmi kakor razpletene ženske in zadaj dolge peruti kakor veliki ptiči. V obraz so taki kakor mladi ljudje. Sveti Miklavž, ki je škof, stopa v sredi s čudno kapo na glavi, z mašnim plaščem na sebi, na rokah bele rokavice in v levici dolgo nerodno, ampak lepo in zlato in srebrno palico. Star je, ves siv, brado ima belo kakor sneg in dolgo prav do pasa. Govori počasi in ne bogve kako možato, in ko pripoveduje, krili z desno roko po zraku. Razlaga čisto podobno, kakor se čuje v cerkvi.

Zunaj ropočejo parklji z verigami. Nemara jih je cela tolpa. Kadar je ropot nenadoma jačji, vztrepečejo vsi otroci, stisnejo se tesneje skupaj kakor ovce, če čutijo volka. Včasih se prikaže pri vratih parkljeva glava — — tedaj je še huje. Nekateri vzkliknejo od samega straha, nekateri zajokajo. Gospoda se vselej takrat zasmeje. Bogvezakaj!

Kadar pove Miklavž vse, kar se je bil namenil, prične deliti darila. Angeli drže v rokah polno daril,

k njemu stopijo, Miklavž jim jemlje in daje otrokom. Ivanki da vsako leto enako: dvoje oblek. Eno za zimo, eno za poletje. In slaščic in punčko. Veliko, leseno. To pot ji je podaril tako, ki takoj zaspi, če se jo položi v znak. Oči zapre in spi.

Nikoli še ni imela take punčke. Grajščak stoji pred njo, a ona ga skoro ne vidi. Lepo vas prosim: taka punčka! Leže in zaspi!

Grajščak je z njo zelo prijazen, za roko jo drži in spremlja po hodniku in dol po stopnicah in nekoliko časa tudi po vrtu. Predno jo zapusti in se vrne, jo dvigne od tal, v naročje jo vzame, gleda ji v oči in jo stisne k sebi. Ivanka se zdi nevarno zaradi punčke. Lahko bi se poškodovala.

Tudi poljubi jo na čelo; dvakrat — trikrat.

* * *

Mati jo že čaka pred hišo. Najprej jo prosi, naj reče stari materi vse tako, kakor je sama rekla. Da je deset premalo in vse tako naprej. »Ali nisem jaz vaša hčerka?« itd.

Stara mati že leži na peči in menda je pila zvečer žganje. Glas ji je ohripel in govori skoro kričaje. Vse povpraša, in ko zve, da je tako, kakor je želela, leže nazaj in zasmrči. Ona presmrči vse noči. Od večera do jutra.

Mati razpravi najprej Ivanko, položi jo v posteljo, nato se sleče še sama, upihne luč in leže k njej. Ivanka ima pod odejo tudi punčko, ki že več ne gleda, ampak spi.

»Ali je govoril s teboj gospod?« povpraša mati šepetaje. »Ali si mu povedala, kakor sem rekla? Da naj prijaha mimo na belem konju, da ga pozdravim? Ali si rekla tako? In da sem zdrava in nič družegal?«

»Vse sem rekla!« laže Ivanka, drži punčko in se boji zanjo. »Ko sem šla domov, me je gospod spremlil. Na vrtu me je dvignil, stisnil k sebi, da sem se bala za punčko. Lahko bi jo bil zdrobil! Ali ne? —«

»In kaj?« šepetaje mati dalje.

»Poljubil me je,« pravi Ivanka. »Dvakrat, trikrat na čelo. Res!«

Mati stegne roke, stisne hčerko k sebi in jo poljubljuje na čelo. »Ali sem?« — vpraša — »ali sem?«

»Čakaj, čakaj!« hiti Ivanka, ker se boji za punčko. »Čakaj, da denem punčko na varno! No, zdaj!« — In prime mater z obema rokama za glavo in pritiska njena usta na svoje čelo.

»Sèm, sèm, sèm!« pravi in vedno, vedno misli na punčko.

Manica:

Poroka.

(Slička iz našega kraja.)

Cerkovnikov Tonček in Robidova Micika sta bila ženin in nevesta. Včeraj so ju oklicali v tretje, in danes ob desetih se bo vršila poroka.

Ura je odbila šele devet, vendar je že tuintam stopila marsikatera mladenka na prag ter zvedavo zrla proti vaški cerkvi, ali se že bližajo svatje.

Da se ob takih prilikah poročenca mnogo kritizira, opravlja in obrekuje, to je marsikomu znano.

Resnici na ljubo in Št. Vidčankam na čast moram pripomniti, da so naša šentviška dekleta in ženice sicer večinoma poštene, tihe in miroljubne, vendar pa kakor povsod, tako je žal, tudi med njimi nekaj takih, katerim je opravljanje nad vse ljubo.

V obraz ti je sicer sladka ko med, a za hrbtom — gorje tebi! In cvet te družbe se je začel danes stekati skupaj ter je krenil naravnost pod vaški zvonik, da zadostno napase svojo radovednost in da si obrusi jezike nad novoporočencema.

Končno je vendarle napočil zaželjeni čas. Iz rodne hiše, oddaljene par streljajev od cerkve je stopila nevesta Micika ter se v družbi brata in sestre bližala cerkvi. Bila je čednega ter zelo resnega obraza. Črna svilena obleka, snežnobel venec na glavi — vse to ji je čudovito lepo pristojalo. Zrla je v tla, kakor bi hotela prikriti objokane oči.

Ko so dospeli do cerkovnikovega stanovanja, ki je bilo tik cerkve, je pristopil tudi ženin Tonček. Tudi on je bil črno opravljen, na prsih pa je imel pripet belorudeč šopek.

Lic je bil rudečih kakor roža, oči živih, skratka: Tonček je bil izredno lep mladenič.

Odkorakali so v cerkev.

Sedaj pa je pod zvonikom zašumelo kakor v panju.

»Joj, ali ste jo videle, kako se je prevzetno držala, kakor bi bila ona prva, ki je postala nevesta, tako klepeče Letnarjeva Polona.«

»Pa kako je bil Tonček štiman! Kakor bi hotel vsemu svetu pokazati, da je priženil tisočake,« modruje mati Mehačka.

»I, meni se pa to čudno zdi,« hiti Mihova Malika — »da ga je Micika hotela. Ona ima gotove tri tisočake in marsikak posestnik ji je ponujal roko v zakon, toda vsakemu je odrekla. »Na, tega pa gre jemati, ko še svoje hiše nima.«

»Ej, pa da bi že vsaj cerkovnik ne bil! Vsem gospodom se bosta morala uklanjati. Hlapca bosta vse žive dni,« pripoveduje Degljevka.

»Cerkev bo morala pometati —«

»Spovednico bo pomivala —«

»Pajčevine bo ometala, brrr —«

»Ej, pa tale Tonček še prav nič trden ni,« ropota Radeckova Mica. »Lansko leto je vedno hodil okrog zdravnikov.«

»Jaz bi ga že ne hotela,« pravi Šuštarjeva Franica, o kateri je bilo splošno znano, da ji je ženin Tonček že od nekdaj prav posebno všeč.

Kdo ve, kaj bi bile še vse nagromadile na ubogi žrtvi, da se niso oglasili zdajci zvonovi oznanjevaje, da se je pričelo cerkveno opravilo.

Druga za drugo jo pobrišejo v cerkev, seveda ne toliko iz pobožnosti, kakor iz radovednosti.

Kmalu za tem pa pridrdra dole iz Ljubljane izvošček z iskrim konjičem in lepo kočijo, ter obstane po naročilu ženinovem pred cerkvijo. Odpeljal boče namreč novoporočenca v Ljubljano, od tam pa pojedeta z vlakom na takoimenovano ženitovanjsko potovanje.

Ko mine cerkveni obred, stopita iz cerkve najprej nevestin brat in sestra kot drug in družica, za njima pa prideta roka v roki ženin in nevesta. Tiha sreča jima sije z obrazov.

Takoj za tem pa planejo iz cerkve ljubeznive nevestine »prijateljice«, gnetejo se okrog novoporočencev ter jima z neizmerno sladkimi besedami čestitajo in voščijo vse najboljše.

»Oj, Micika, veselim se tvoje sreče!« govori jej živahno Mihova Malika. »Bolje ti bo, kakor ne vem na kakšnem gruntu. Cerkovniška služba tukaj v Št. Vidu nese lepe denarce. Poleg vsega tega se ti pa ne bo treba peči po cele dneve na solncu.«

»Toča ti ne bo pobila«, hiti Degljevka.

»Suša tudi ne uničila«, skoraj kriči mati Mehačka.

»Gospa bo,« kima Letnarjeva Polona.

»Oh, Tonček,« zaropota Radeckova Mica, »lahko si vesel. Tvoja Micika je vredna zatega denarja, če bi tudi ne imela nobenega krajcarja.«

»Bog vama daj srečo!« vzdihne Šuštarjeva Franica.

»Da, da, Bog vama daj srečo!« kriče vse navskriž.

Nevesta ni mogla vsem odgovarjati, če bi tudi hotela. Nalahko in komaj vidno je prikimovala. A še manj se je brigal za njihove čestitke ženin. Parkrat mu je zaigral krog usten zaničljiv posmeh, češ: Poznam vas, hinavkel Tembolj pa se je trudil in se podvihal, da je čimpreje prišel z milo svojo nevesto do kočije. Ko sedeta vanjo, skoči izvošček na kozla, nakar oddirja čili konjič po bliskovo ž njima proti beli Ljubljani.

Sedaj pa so zborovalke pod zvonikom hitro izpremenile svoje obraze in svoje besede. Med glasnim šumom, ki je nastal med njimi, so se čuli vzkliki:

»Hm, s kočijo se vozita, na starost bosta pa peš hodila!«

»Oj ti prevzetnost!«

»Pa prepirala se bosta. Dobro sem videla, ko je ženin gredoč iz cerkve stopil čez cerkven prag z leve noge naprej. To pa pomeni kreg in prepir!«

»Ne bosta srečna, nel!«

Ura v zvoniku je odbila enajst ter tako opomnila klepetulje, da je čas pripravljati kósilo. Razšle so se vsaka na svoj dom. — — — — —

Prorokovanje klepetavih jezičnic pa se ni izpolnilo. Tonček živi s svojo ženko zelo srečno in zadovoljno, in Miciki ni kar nič žal, da je vzela cerkvenika Tončka.

Iz ženskega sveta.

»Splošno slovensko žensko društvo« v Ljubljani je imelo dne 31. januarja t. l. svoj VIII. redni občni zbor. Društvena predsednica, ga. Franja dr. Tavčarjeva je v toplih besedah pozdravila navzoče, mnogoštevilno zbrane članice ter se je zahvalila vsem onim činiteljem, ki so pomagali društvu, da je tako uspešno vršilo svojo nalogo. Iz tajniškega poročila povzemamo, da je društvo posvetilo v zadnjem svojem društvenem letu največ dela razstavi »Otrok«, ki se je vršila meseca septembra v Narodnem domu in je dosegla v resnici nepričakovan moralen in gmoten uspeh. K temu so največ pripomogli ljubljanski slovenski trgovci, umetniki, pisatelji in zdravniki. Društvo je razpisalo tudi tri nagrade umetnikom ter je odločila jury g. prof. S. Šantlu 100 K, g. prof. Vavpotiču in g. Hinku Smrekarju pa po 50 K. Za razstavo je izdalo društvo obširen katalog, ki je imel poleg zaznamka tudi več tiskanih pol poučnih člankov in povestic ter pesmi, nanašajočih se na življenje otrok. Odborovih sej je imelo društvo 12. Dne 13. decembra m. l. je predavala ga. Jos. Vidmarjeva o temi »Slovenska trgovina in Slovenci.« Društvo je vložilo na mestni občinski svet prošnjo za ohranitev mestne višje dekliške šole in je vzbudilo zanimanje za gospodinjsko šolo na Dunaju, katero obiskujeta sedaj dve Slovenki, s čimer je preskrbljeno za domače učne moči na bodočih slovenskih gospodinjskih šolah. Društvo je priredilo to leto češki in hrvatski tečaj; obeh se je udeleževalo prav lepo število članic. Poučevala sta brezplačno bančni uradnik g. R. Porš in g. prof. Fr. Ilešič. Dohodkov je imelo društvo 3515 K 1 vin., stroškov pa 806 K 66 vin., prebitka je torej 2708 K 35 vin. Knjižnica šteje 2483 knjig: 1153 slovenskih, 207 hrvatskih, 1123 nemških, med temi 240 prevodov iz slovanskih jezikov. V odbor so bile z vsklikom izvoljene gospe in gospodične: Franja dr. Tavčarjeva, Marija prof. Pintarjeva, Minka Govékarjeva, Jos. Kajzel, Marica prof. Peruškova, Karla Modic, Ant. Kadivec, Jos. Vidmarjeva, Nat. Kermavnerjeva, Jos.

Podkrajšek, Ana Ulrichova, Vita Zupančič, v razsodišču pa gospe Cec. prof. Korunova, Hedviga ravnatelj Šubičeva in Marg. prof. Zupančičeva. Preglednici računov sta ga. Minka Jelačinova in ga. Jos. Čudnova.

Prva šolska nadzornica na Hrvatskem. Kraljeva zem. vlada je nedavno imenovala gdč. Klotildo Cvetišič za nadzornico vseh strokovnih šol Hrvatske in Slavonije ter ženskih ročnih del in gospodinjstva po vseh dekliških šolah. Gdč. Cvetišič je znana celo izven svoje domovine kot izborna ravnateljica, kot taka je namreč delovala več let po raznih dekliških zavodih. Vsestransko naobražena, nadarjena s praktičnim pogledom za potrebe svojega naroda, polna energije in volje za delo in poleg tega navdušena za svoj poklic je umela gdč. Cvetišič obvladati s svojim organizatorskim duhom vse zapreke ter privedi zavode, ki jih je vodila, do lepe višine. Klotilda Cvetišič je Zagrebčanka, dovršila je pripravnico v Zagrebu ter študirala potem v Gradcu in nato 3 leta na Dunaju na pedagogiju, kjer je napravila izpit iz filozofsko-historične stroke. Vrnila se je v Zagreb, kjer je bila nameščena na višji dekliški šoli. 3 leta nato, po osvobojenju Bolgarske je šla v Sofijo, kjer je kot ravnateljica državne dekliške gimnazije neumorno delovala 4 leta. Vrnivša se domov, je bila imenovana za ravnateljico v Osjek na dekliško šolo, ki jo je praktično preuredila. L. 1892 je ustanovila gdč. Cvetišič dosedanje polje uspešnega svojega delovanja in je šla v Zagreb na kralj. strokovno šolo. Za časa svojega službovanja po raznih krajih je dobila ta vzorna učiteljica več najvišjih pohval in priznanj. Gdč. Cvetišič je tudi jako dobra pevka ter je poleg tega literarno delavna. Hrvatskim ženskim šolam je v resnici častitati, da so dobile tako izvrstno nadzornico.

Prizor s ceste.

Anica. Kaj si tako dobre volje, da se kar ne prestando smeješ?

Minka. Kaj bi ne bila dobre volje, ko se nam je tako imenitno posrečilo ugnati našega trgovca v kozji rog!

Anica. Ali res? Povej vendar! Kako ste pa to naredile? Že toliko časa me ni bilo sem k vam, da kar ničesar ne vem, kaj je v vaši vasi novega.

Minka. Saj poznaš Boštjana, kakor mu splošno pravimo! Nad vsako domačo stvarjo viha svoj vzvišeni nos. »To pa ne bo šlo, to pa ni dobro in ne bo prineslo dobička,« takole gode venomer.

Anica. Da, da, to je res; tudi sama sem ga že večkrat slišala. Le tuje blago mu je prav všeč.

Minka. Že parkrat sem zahtevala pri Boštjanu Cirilovo ali Zvezdno cikorijo. Kaj misliš,

da se je kaj zmenil zato? Kar drugo tujo mi je usiljeval. Obetal mi je pač, da naroči kavine primesi l. jugoslovanske tovarne kavinih surogatov. Ali svoje obljube ni izpolnil.

Anica. Seveda obetati, in izpolniti, to je dvoje.

Minka. Da, zato pa sem nagovorila vsa vaška dekleta, da toliko časa ne gredo k Boštjanu v prodajalno, dokler ne naroči domače cikorije.

Anica. To je bilo popolnoma pravilno!

Minka. Ti ne veš, kako hitro je bila Zvezdna cikorija tukaj! Še cel teden ni bilo treba čakati.

Anica. Ha, ha! To je pa res izvrstno.

Minka. In tako bomo odslej postopale v vsaki stvari. Me smo zavedne Slovenke in podpiramo predvsem domače trgovce, obrtnike in tovarnarje, ker vemo, da s tem pomoremo svojemu narodu do veljave.

Anica. Tako je prav! Tudi jaz bom navduševala naše žene in dekleta, da se bodo ravnale po vašem lepem vzgledu! A sedaj moram hitro domov. Pozdravljena, Minka! Pa se kmalu kaj prikaži!

Minka. Takoj v nedeljo pridem. Z Bogom, Anica!

Zimske barhente

flanele, manjšestre, kanafase, zefire, platno, křišete itd. *разпошља*

ročna tkalnica

Jaroslav Marek, v Bystřem
p. Nové Mesto n. M. Češko.

Usaka gospodinja naj bi naročila za poskušnjo ter se prepričala o mojem dobrem blagu. Razpošiljam tudi 1 zavoj 40 m lepih ostankov barhenta, flanele in kanafasa, po povzetju za K 16.— franko.

Najboljši češki nakupni vir.

Ceno posteljno perje!

Zgotovljene postelje

iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rumenega nankinga, pernica, 180 cm dolga, 116 cm široka, z 2 zglavnikoma, vsak 80 cm dolg, 58 cm širok, napolnjen z novim, sivim jako stanovitnim puhastim posteljnim perjem 16 K; napolnjen z puhom 20 K; puh 24 K; same pernice po 10 K, 12 K, 14 K, 16 K; zglavniki 3 K, 3 K 50 h, 4 K. Razpošiljanje po povzetju od 12 K naprej franko. Dovoljeno je vzeti nazaj ali zamenjati franko. Za peugajajoče se povrne denar.

S. Benisch, Deschenitz 833, Šumava, Češko. Cenovnik zastoj in trunko.